

Kumar Turizminin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisine Etkileri

Dr. Turgay Avcı - Şahap Aşıkoglu

Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacını, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ekonomisine kumar turizminin yapmış olduğu etkilerinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bilindiği üzere, kumarhanelerin merkezi yönetim tarafından kapatılması ile birlikte Türkiye'de faaliyet gösteren pek çok kumarhane yakın ülkelere taşınmıştır. Bu ülkeler içerisinde en fazla kumarhanenin açıldığı ülke, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Gerçekten de bu ülkede son bir-iki yıl içerisinde kumarhane sayısı birdenbire artış göstermiştir. Bu çalışma kapsamında, KKTC'de açılan kumarhanelerin iddia edildiği gibi ülke ekonomisine katkıda bulunup bulunmadığı araştırılmaktadır. Çalışma, ülkeye gelen Türk ve yabancı uyruklu turistler üzerinde ayrı ayrı gerçekleştirilen alan araştırması bulgularına dayanmaktadır. Çalışmada, alan araştırması yöntemi olarak yazılı anket tekniği kullanılmış ve elde edilen verilerin Excell Data Process programında analiz edilmesi ile çeşitli bulgular elde edilmiştir. Çalışmada sonuç olarak, kumar turizminin KKTC ekonomisine beklendiği gibi olumlu yönde katkıde bulunmadığı saptanmıştır. Kumar turizminin ülke ekonomisine olumlu katkı yapmamasının yanı sıra, KKTC ekonomisinin son yıllarda önemli bir gelir kaynağı olan "öğrenci turizmi"nin de kumarhanelerden dolayı olumsuz yönde etkilenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kumar turizmi, ekonomik etki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

ÖNSÖZ

1950'li yılların başından itibaren hızla gelişen teknoloji, tatil sürelerinin uzaması, tatil bilincinin yerleşmesi v.s. gibi etkenlerin olumlu yöndeki gelişimi ile; dünyadaki turizm endüstrisi hızla büyümüş ve büyümesini 2000 yılından sonra da sürdürebilecek ender endüstrilerden biri olma özelliğini kazanmıştır. Turizm endüstrisinin özellikle ekonomik etkileri bu sektörü ülkeler için önemli bir noktaya getirmiştir. 1990'lı yıllarda dünya ülkelerinin iç ve dış turizm harcamaları 2.75 trilyon dolar olarak gerçekleşirken, 2000 yılında %5 lik bir artışla 3.7 trilyon dolarlık bir iş hacmine ulaşacağı beklenmektedir (Boycacı ve Aktaş: 36-50).

K.K.T.C.'de diğer Akdeniz ülkeleri gibi turizm pastasından pay alabilmek için özellikle son 15 yıldır yoğun çaba harcamaktadır. K.K.T.C., tıbbi diğer küçük ada ülkeleri gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Küçük ada ülkelerinin ortak olan temel sorunları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Kakazu: 1994):

1. Nüfus azlığına bağlı olarak yetersiz ekonomik aktiviteler,

2. Kısıtlı pazar, yetersiz doğal kaynaklar ve yüksek taşımacılık girdisinin, ekonomik kalkınmayı engellemesi,

3. Yetersiz su, arazi, ve buna benzer sorunlardan dolayı özellikle tarım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yüksek oranda ithalata bağlı yapılması zorunluluğu,

4. Ülke ekonomisinin birkaç ana sektöre bağımlı kalması,

5. Gelir ve istihdamın büyük oranda devlet tarafından karşılanması,

6. Bütçe açıkları için büyük ölçüde dış borçlanmaya ihtiyaç duyulması.

K.K.T.C, bu ortak sorunların yanı sıra, tanınmamışlık ve turizm konusunda yanlış strateji ve uygulamalar sonucu bir türlü turizm gelirlerini istenildiği seviyeye getirememiştir. 1979 yılından bu yana turizmi öncü sektör ilan eden hükümetler, bir türlü beklenen başarıyı gösterememiştir. Turizmle refaha kavuşmayı bekleyen hükümetler bugüne kadar Türkiye devletinden aldıkları dış borç ve yardımlarla ayakta durmayı başarmışlardır.

GİRİŞ

1995 ve 1996 yıllarında Türkiye'de Refah Partisi'nin iktidara geldiği dönemde gazinolara getirilen kısıtlamalar nedeni ile, Türkiye'deki gazino sahipleri başka merkezler bulma eğilimine girmişlerdir. Türk cumhuriyetleri ve Rusya'nın yanı sıra coğrafi yakınlığından dolayı KKTC yeni merkezlerin içerisinde birinci konuma gelmiştir (Yeni Yüzyıl:15 Ağustos 96).

1995 yılında KKTC'de bulunan kumarhane sayısı 5 iken, 1997 yılında bu sayı 18'e yükselmiştir. Üstelik kumarhane izni için başvuran firma sayısı, şu anda 17'dir. Bir yılda % 350 artan kumarhane sayısı, KKTC kamuoyunda en çok konuşulan konuların başında gelmektedir.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırmanın konusunu, KKTC'de son bir yılda çok hızlı bir şekilde gelişen ve KKTC hükümetinin de çok sıcak baktığı kumar turizminin çarpan ve istihdam etkilerinin ölçülmesi oluşturmaktadır. Ayrıca, kumar turizmi için gelen turistlerin diğer turistlere göre para harcama eğilimlerinin karşılaştırılması da, araştırmanın konusu içerisinde yer almaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın temel amacı, KKTC'deki kumar turizminin ekonomik etkilerini incelemek ve bir turizm çeşiti olarak ülke ekonomisini etkileyen olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koymaktır. Daha öncede belirtildiği gibi, şu anda 18 olan ku-

TABLO 1. KKTC'deki kumarhanelerin listesi

NO	CASİNO ADI	İŞLETMECİ	ADRES
1	Vegas Casino	Senpa Turizm Ltd.	Club Lapethos, Girne
2	Pegasus Casino	Latif Ahmet & Sors Ltd.	Lapta, Girne, Girne
3	Dome Casino	Kyrenia Amusement Entrel Ltd.	Dome Hotel, Girne
4	Emperyal Casino	Emper Otelcilik	Jasmine Court, Girne
5	Grand Casino	Green Karmi Tatil Köyü	Green Karmi, Girne
6	Casino Liman	Ersay İşletmeleri Ltd.	Liman Otel, Girne
7	Casino Celebrity	Celebrity Hotels Ltd.	Lapta, Girne
8	Princess Casino	Çağın Kollektif Sti.	Çatalköy, Girne
9	Grand Rock Casino	Coombe Park View Ltd	Grand Rock Hotel, Girne
10	London Casino	Şeref Apt Hotel Ltd.	Şeref Apt. Hotel, Girne
11	Salamis Casino*	KKLI Ltd.	Salamis Bay Hotel, Mağusa
12	Palm Beach Casino	Palm Beach Hotels Ltd.	Palm Beach Hotel, Mağusa
13	Grand Casino	Elite Ltd.	Cyprus Gardens, Mağusa
14	Sema Casino	Sema İçki Ltd.	Sema Hotel, Mağusa
15	Casino Sun	Park Hotel Ltd.	Park Hotel, Mağusa
16	Saray Casino	Saray Hotel	Saray Hotel, Lefkoşa
17	Hard Casino	Hotel Laphethos	Sanpa Turizm Ltd, Lefkoşa
18	Denizkızı Casino	Denizkızı Ltd.	Denizkızı Hotel, Girne

KAYNAK: KKTC Turizm Bakanlığı

* Salamis Casino kapatılmıştır.

marhane sayısı, KKTC'nin turizm sektörü yapısında köklü değişiklikler yapmaya başlamıştır. Gerek deniz-güneş-kum, gerekse öğrenci turizminin bir alternatifi olarak düşünülen kumar turizmi, ilk defa KKTC ölçeğinde akademik bir çalışmaya konu olmaktadır.

ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLAMALARI

Araştırma, KKTC'ye gelen kumar turizmi müşterilerini kapsamaktadır. Oluşturulan anket formundaki soruların hazırlanması aşamasında kumar turizmi turistlerinin bütün harcama dilimlerini kapsamasına özen gösterilmiştir.

Araştırma planında 400 denek üzerinde çalışmanın gerçekleştirilmesi amaçlanmış, ancak anketin örnekleme 173'de kalmıştır. Bunun nedeni, bazı kumarhane yöneticilerinden izin alınmasıdır. Öte yandan, anket formlarının dağıtıldığı turistlerden bazıları, formları doldurmadan geri vermişlerdir.

ARAŞTIRMA METODU

Temmuz 1997'de başlayan çalışma, Şubat 1998 tarihinde tamamlanmıştır. Araştırmada, yüzyüze görüşmeler ve yazılı soru tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen anketler beş ana kumarhane - otel de uygulanmıştır. Bunun yanında diğer grup anket, çeşitli restoran ve tarihi yerlerde rehberlerin yardımı sayesinde uygulanmıştır. Böylece iki grup anket elde edilmiştir. Yapılan sınıma anketlerinde, KKTC'ye kumar oynamak için gelen turistlerin hemen hemen hiç harcama yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni araştırıldığında, kumarhane sahiplerinin bütün harcamaları müşterileri adına yaptığı ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine araştırmanın doğruluğu için turistlerin adada kaldıkları süre içinde yaptıkları aktiviteler sorulmuş ve böylelikle kumarhanelerin yaptıkları harcamalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın anket formu iki farklı soru tipinden oluşmaktadır. Birinci tipte, turistlerin profilini kıyaslayabilmeye yönelik sorular, ikinci tipte ise turistlerin harcama eğilimleri ile ilgili sorular yer almıştır. Bu iki ayrı soru tipi sayesinde turistlerin KKTC'ye geliş amaçlarına göre profili ile para harcama eğilimlerinin karşılaştırılma olanağının sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın tam örnekleme tekniğine uygun olarak gerçekleştirilmesi hedeflenmiş, ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, bazı kumarhane yöne-

ticilerinin isteksizliği dolayısıyla, bu hedefe ulaşılamamıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler, Excell Data Process programı ile değerlendirilmiş ve ikili çapraz tablolar ve grafikler elde edilerek, birtakım bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği aylarda toplam kumarhane sayısı 18'dir ve araştırmanın yürütüldüğü 5 kumarhane, toplam kumarhane toplanının % 27,7'sini oluşturmaktadır. Ayrıca o dönemlerde KKTC'de tatil yapmakta olan 1800 dolayında yabancı turist olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamlara göre alınan örneklemin genele oranı ise, %9' dur. Araştırmanın yürütüldüğü oteller, yıldızları ve denek sayısı aşağıdaki gibidir.

Palm Beach otel-casino	5 yıldızlı	Mağusa	13 kişi
Cyprus Garden otel-casino	1. Sınıf T. K.	Mağusa	16 kişi
Park Hotel otel -casino	4 Yıldızlı	Mağusa	19 kişi
Green Kormi otel-casino	3 Yıldızlı	Girne	17 kişi
Saray otel-casino	3 Yıldızlı	Lefkoşa	16 kişi
TOPLAM			81 kişi

Çalışmanın ikinci grubunu oluşturan turistlere anketler, çeşitli restoranlarda ve rehberlerin katkıları sayesinde çevre gezilerinde doldurtulmuştur.

ARAŞTIRMANIN TURİST PROFİLİNE YÖNELİK BULGULARI

Ankete katılan turistlerin %46'sını Türk turistler oluşturmaktadır. İkinci sırada ise, İngilizler gelmektedir. En düşük oran ise %2 ile Fransızlar'dır. Ayrıca Türk turistlerin tamamının kumar turizmi için geldikleri söylenebilir.

TABLO 2. Turistlerin uyruklarına göre dağılımı

UYRUK	n	%
Türk	81	46,0
Alman	33	20,0
İngiliz	41	27,0
Avusturya	10	5,0
Fransız	3	2,0
TOPLAM	173	100,0

TABLO 3. Turistlerin yaşlarına göre dağılımı

YAŞ	n	%
10 - 20	4	2,0
21 - 40	60	35,0
41 - 60	79	46,0
61+	30	17,0
TOPLAM	173	100,0

Turistlerin yaş yoğunluğu, 41-60 yaşları arasındadır. İkinci sırada ise, 21-40 yaşları arasındaki turistler gelmektedir. Türk turistlerin yaş gruplarına göre yoğunlukları daha çok 21-60 dilimine girmektedir.

Turistlerin geneline bakıldığında, kadınların ağırlıklı oldukları görülmektedir. Kadınlar %53, erkekler ise %47'dir; ancak, Türk turistler incelendiğinde bu oranlardan farklı sonuçlar gözlenmiştir. Türk turistler arasında erkekler %61, kadınlar ise %39 oranındadır. Ayrıca yabancı turistlerin aileleri ile gelme oranının daha yüksek olduğu da saptanmıştır.

Ankete katılan turistlerin %36'sının, 1 ila 3 gün arasında değişen sürelerde KKTC'de konaklama yaptığı belirlenmiştir.

Anketin değerlendirilmesi sonuçları arasında bütün turistlerin organize turlarla geldiği ve yine hepsinin uçakla yolculuk yaptığı anlaşılmıştır.

Türk ve yabancı turistlerin KKTC konusundaki görüşleri incelendiğinde; her iki turist grubu da otel elemanlarının iyi olduğunda hemfikirdirler. Ayrıca ortamın sessiz ve sakin oluşu da, her iki grup için olumludur. Ancak grupların KKTC'ye gelme amaçları farklı olduğundan, farklı konularda farklı beklentilere sahip oldukları görülmektedir. İki ayrı turist grubunun KKTC'deki oteller konusundaki görüşleri incelendiğinde; iki grubun da otel odalarındaki eksiklikler dışında, aynı görüşte oldukları

TABLO 4. Turistlerin cinsiyetlerine göre dağılımı

CİNSİYET	n	%
Kadın	93	53,0
Erkek	80	47,0
TOPLAM	173	100,0

Tablo 5. Turistlerin kalış sürelerine göre dağılımı

YAŞ	n	%
1 - 3	62	36,0
4 - 7	31	18,0
8 - 10	47	27,0
11+	33	19,0
TOPLAM	173	100,0

bir başka konu saptanamamıştır. Tıpkı tablo 6'da olduğu gibi farklı beklentilerinden dolayı algılama farklılık ortaya çıkmıştır.

Değerlendirme

Araştırmaya dahil edilen turistler KKTC'ye gelme amaçlarına göre gruplandırıldığında, farklı iki gruba karşılaşılmıştır. Bu iki grubun beklentileri ve algıladıkları şeyler doğal olarak farklılıklar göstermiştir. Bunun yanında kültür farklarını da gözardı etmemekte fayda vardır. Eğer Türk turistlerin profili çizilecek olursa, aşağıdaki bulgular ortaya çıkabilir; "orta yaşlı, erkek, yalnız seyahat eden, uçak ve organize turları tercih eden, aileleri ile pek seyahat etmeyen, kumarhanelerde rahat rahat oynayabileceği (az kalabalık) bir ortamda mutlu olan, fazla gezmeyen". Diğer yandan, yabancı turistlerin profili ise şu şekildedir: "orta yaşın üzerinde, kadın, aileleri ile seyahat eden, çevre olayın duyarlı, gezmeyi seven" gibi bir profil ortaya çıkmaktadır.

ARAŞTIRMANIN TURİST HARCAMALARINA YÖNELİK BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde KKTC'ye geliş nedenleri farklı olan (kumar turizmi ve tatil) iki grubun farklı sektörlerde olan para harcama eğilimleri üzerinde durulmuştur. Bu amaçla otel ve tatil için

TABLO 6. Turistlerin KKTC'nin iyi yönleri hakkındaki görüşleri

TÜRK TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER
1. Kumarhanelerin rahat oluşu	1. Doğal ve tarihi ortam
2. Otel elemanlarının iyi oluşu	2. İnsanların yakın ilgisi
3. Sessizlik ve sakinlik	3. Otel çalışanlarının yakın ilgisi
4. Uçak ve transferlerin rahat oluşu	4. Fiyatlar

TABLO 7. Turistlerin KKTC'nin kötü yönleri hakkındaki görüşleri

TÜRK TURİSTLER	YABANCI TURİSTLER
1. Fiyatlar beklentilerin üzerinde	1. Uçak yalculukları ve rötalar
2. Otel odalarının eksiklikleri	2. Çevreye duyarlılık
3. Eğlence imkanlarının kısıtlı olması	3. Toplu taşımacılık noksanlığı
4. Alışveriş çeşitliliğinin az olması	4. Otel odalarındaki bozukluklar

ve otel dışında harcadıkları para miktarları bulunmaya çalışılmıştır. Çalışmanın "Araştırma Metodu" bölümünde de belirtildiği gibi, kumar turizmi için gelenlerin bütün harcamalarının kumarhaneler tarafından karşılanması, harcama miktarlarının saptanmasını oldukça zorlaştırmıştır. Tablo 9'da

TABLO 8. Turistlerin KKTC'ye tekrar gelme eğilimleri

EĞİLİM	n	%
Evət	42	24,0
Belki	111	64,0
Hayır	20	12,0

yer alan "Grup A", Türk turistleri, "Grup B" ise, yabancı turistleri temsil etmektedir. Öte yandan KKTC'ye tatil amaçlı gelenler daha çok yabancı turistlerdir. Para birimi İngiliz Sterlini'dir. Rakamlar, günlük kişi başına düşen ortalamalardır. Bu ortamlar genelde turistlerin tahmin ettikleri rakamlardır.

TABLO 9. Turistlerin harcama yaptıkları alanlar (harcamalar sterlin cinsinden hesaplanmıştır)

HARCAMA YAPILAN ALANLAR	GRUP A	GRUP B
Tur operatörlerine verilen para	0	400 **
Otelde yemek için yapılan harcama	0	3
Otelde içecekler için yapılan harcama	0	5
Otelde telefon ve fax için yapılan harcama	0	1
Otelde yapılan diğer harcamalar	0	0.5
Otel dışında harcanması düşünülen miktar	min 1000	300*
Tarım ürünleri (sebze, meyve)	0	7
Et ve balık	0	0
Sigara	0	0.4
Temizlik malzemeleri	0	0
İçecek (otel dışından)	1	1.3
Araba kiralama	1	25*
Benzin	0	7
Otel dışında restoran harcaması	6	4
Toplu taşımacılık ve taksi harcaması	0	0.3
Otel dışında telefon harcaması	4***	0
Otel dışındaki diğer gazino ve kulüplerdeki harcamalar	300*	0.2
Hediyelik eşyalar	15*	23*
Duty free shop (sigara, içki ve diğer mallar) harcaması	40*	15*

* Kişi başına düşen ortalama miktardır (günlük değil)

** Kişi başına düşen ortalama miktardır (günlük değil) ve kahvaltı+bir yemek+transfer+rehberlik hizmetlerini içerir.

Değerlendirme

Araştırmanın bulgularından açıkça görüldüğü gibi (Tablo 9), tatil için gelen turistler KKTC ekonomisinin farklı alanlarına diğer gruba oranla daha çok para harcamaktadırlar. Kumarhaneler için gelen turistlerin daha fazla para harcama kapasiteleri olmasına rağmen, sadece otel içinde ve gazinoya para hacama eğilimleri olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, paranın KKTC ekonomisine gitmesi engellemektedir. Bu konuyu aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

KKTC'ye kumar turizmi için gelen turistler iki nedenle adaya gelmektedirler. Bunlar:

1. Türkiye'deki kumarhanelerde belli bir para miktarının üzerlerine çıktıkları için Kıbrıs tatiline hak kazanıyorlar. Böylece hem değişik yer görme

hem de kumar oynama gibi bir imkâna kavuşuyorlar. Bu uygulama Türkiye'deki kumarhanelerin kapatılması ile ortadan kalkmıştır.

2. Türkiye'de kumarhanelerin kapatılması riski dolayısıyla kumarhane sahipleri, müşterilerini 20 - 50 kişilik gruplar halinde KKTC'ye göndermeye başlamışlardır. Böylece sektörünün durumu tam belli olmadığı için, Türkiye'deki müşterilerini kaçırmamaya ve pazar paylarının düzeyini düşürmemeye çalışmaktadırlar.

Müşterilerinin bütün ihtiyaçlarını ücretsiz olarak karşılayan kumarhane sahipleri bunu, sadece müşterilerin belli miktarlarda kumar oynamaları karşılığında yapmaktadırlar. Kumarhane yöneticileri ile müşteriler arasında böyle yazılı bir anlaşma olmamasına rağmen, KKTC'deki Kumar turizmi günümüzde bu şekilde yürütülmektedir.

TABLO 10. Kumarhanelerde çalışan KKTC uyruklu personel sayısı ve oranları

CASINO ADI	GENEL PERSONEL SAYISI	KKTC UYRUKLU PERSONEL	
		SAYI	%
Jasmine	101	32	32,0
Palm Beach	41	28	68,0
Liman	52	24	46,0
Sema	33	19	58,0
Saray	57	19	33,0
Dome	26	15	58,0
Vega	37	12	33,0
Princess	42	11	26,0
Grand-Kar	58	11	16,0
Celebrity	26	11	16,0
Deniz Kızı	16	8	32,0
Hard	14	8	57,0
Rocks	15	7	47,0
Londaon	21	7	33,0
Grand-Isk	34	6	18,0
Pegas	27	3	11,0
Sun	17	2	12,0
TOPLAM	617	220	35,0

TABLO 11. Kumarhanelerde çalışan personelin yaşlarına göre dağılımı

YAŞ	n	%
18 - 20	77	14,0
21 - 25	199	34,0
26 - 30	170	28,0
31+	137	24,0
TOPLAM	617	100,0

Müşterilerinin bütün ihtiyaçlarını hiçbir ücret almadan karşılayan gazino sahipleri, masraflarını en düşük düzeyde tutmak için müşterileri mümkün olduğu kadar kendi otellerinin içinde veya kendi şirketlerine bağlı olan otel ve kumarhanelere götürmektedirler. Örneğin Girne'ye 3 veya 4 günlüğüne gelen bir gruba, bir öğleden sonra Girne turu ve bir taverna gecesi ekstra olarak düzenlenmektedir.

KKTC'de şu andaki kumarhane sahiplerinin durumuna bakıldığında, kumarhanelerin yalnızca %11'nin Kıbrıslı işadamlarına ait olduğu görülmektedir. Kalan %89'luk oranı ise Türkiye'de kumarhaneleri olan işadamlarına ve şirketlere aittir. Bu şirketler genelde Net Holding, Dedeman gibi büyük sermayeye sahip kuruluşlardır.

KKTC'de bulunan kumarhanelerin kuruluş biçimleri de oldukça ilginçtir. Öncelikle KKTC'de mevcut otelleri tümüyle satın alan veya %50 hissesini alan kumarhane sahipleri, kumarhaneleri satın aldıkları veya ortak oldukları otellerin içine kurmuşlardır. Böylece; hem otel hem de kumarhane sahibi olmuşlardır.

Bütün bunlar gözönüne alındığında, KKTC'ye kumar oynamak için gelen turistlerin kumarhaneye veya kumarhaneye ait otellere harcadıkları paraların büyük bir kısmının KKTC ekonomisine girmeden Türkiye'deki bu şirketlerin merkezlerine gittiği

TABLO 12. Kumarhanelerde çalışan personelin uyruklarına göre dağılımı

UYRUK	n	%
KKTC	220	35,0
TC	363	59,0
Diğer	34	8,0
TOPLAM	617	100,0

söylenir. Ayrıca Türkiye'deki genel merkezleri aracılığı ile otellerin ve kumarhanelerin bütün ihtiyaçlarının Türkiye'den toplu satın alımlarla geldiği de gözönüne alınır, KKTC'ye kumar oynamak için gelen turistlerin KKTC ekonomisine beklenildiği gibi bir çoğaltan etkisi yaratması beklenmemelidir.

KUMAR TURİZMİNİN İSTİHDAMA ETKİSİ

Bilindiği gibi turizmin ülke ekonomilerine en büyük katkısı, istihdam olanağı sağlamasıdır. Hizmet sektörünün her dalında olduğu gibi nitelikli ve yetişmiş insan gücü kumarhanelerin en büyük ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Bu ihtiyaç, KKTC için paranın olağan dolaşımını da etkileyerek sadece sosyal refah açısından değil, ekonomik açıdan da büyük önem teşkil etmektedir. Bu araştırmanın, akademik olarak KKTC'deki kumarhanelerin insan kaynaklarının analizi yönüne ışık tutması beklenmektedir. Aşağıda kullanılan veriler KKTC Turizm Bakanlığı'nın 1997-98 sezonunda yaptığı anketler sonucunda elde edilmiştir.

Genel olarak görüldüğü gibi, kumarhanelerde çalışan personelin sadece %35 'i KKTC vatandaşıdır. Bunun yanında, %35 oranının içinde adaya bir süre önce gelen ve çeşitli yollar ile KKTC vatandaşları olan personel sayısı küçümsenmeyecek orandadır. Genel durumun yanında kumarhanelerde çalışan personelin genel profili ile ilgili veriler çalışmanın geçerliliği ve konunun daha iyi irdelenmesi için gerekli olabilir.

Tablo 11'den de anlaşılacağı gibi, çalışan personelin yaş yoğunluğu, 21-25 yaşları arasında bulunmaktadır. Daha sonra 26-30 yaş grubu gelmektedir. Bu dağılıma göre, genelde personelin 21-30 yaşları arasında olduğu söylenebilir. Çalışan personelin %60'ını oluşturan TC uyruklu personeli, %33 ile KKTC uyruklu personel izlemektedir. Daha öncede belirttiğimiz gibi, KKTC uyruklu personelin içerisinde TC ve diğer ülkelerden gelen ve çok kısa bir süre önce KKTC vatandaşları olmuş personelin sayısı oldukça fazladır. TC ve KKTC uyruklular dışında Bulgar, Rus, Romen ve Ukraynalı personelin KKTC'deki kumarhanelerde çalıştığı görülmüştür.

Tablo 13'de görüldüğü gibi, en yüksek yüzde (%22), 6 ve 10 yıl arasında bu meslekte çalışanlar kategorisinde çıkmıştır. Genel olarak bu mesleğe yeni başlayanların oranı (1 yıl civarı) %34 gibi yüksek bir rakama çıkmaktadır. Bu da bize son yıllarda alternatif turizm olarak görülen kumarhane

TABLO 13. Kumarhanelerde çalışan personelin çalışma sürelerine göre dağılımı

ÇALIŞMA SÜRESİ	n	%
0 - 6 ay	45	8,0
7 - 11 ay	60	11,0
1 - 2 yıl	87	15,0
3 yıl	67	12,0
4 yıl	64	11,0
5 yıl	62	11,0
6 - 10 yıl	124	22,0
11 yıl ve daha fazla	57	10,0

turizminin istihdam yarattığını göstermektedir. Fakat, bu oranın çalışanların uyrukları ve diğer veriler ile karşılaştırıldığında, yeni açılan bu istihdam alanından yabancı uyruklu personel ile doldurulduğu kolaylıkla söylenebilir.

"Kumarhane Personeli Nicelik ve Nitelik Araştırması"ndan genel olarak çıkan bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Sektörde çalışanların toplam sayısı 617 dir. KKTC uyruklu personel %35, TC uyruklu personel % 59 ve yabancı uyruklu personel %8'dir. Toplam 18 kumarhanenin içinde %10 lara varan yerel istihdam çalıştırma eğilimi görülmektedir. Sektörde çalışanların %77'sinin erkek, %33'ünün kadın olduğu çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır. Ayrıca, %64'ünün bekar ve %50'sinden fazlasının lise mezunu olduğu da yine araştırmanın bulguları arasındadır. Ayrıca, kumarhanelerde çalışan yerli istihdam oranının düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni ise şöyle açıklanabilir:

1. Genel olarak bütün kumarhane sahiplerinin de şikayet ettiği gibi çalıştırılabilecek eğitilmiş yerli personel sıkıntısı bulunmaktadır. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan kumarhane yöneticileri Türkiye'den personel getirmektedirler.

2. Türkiyede kapatılan kumarhanelerden iş bulmak amacı ile KKTC'ye gelen yetişmiş insan gücü yerli istihdamın oluşmasını engellemektedir.

SONUÇ

Yukarıdaki çalışmanın ışığında kumar turizminin KKTC ekonomisine getireceği yararlar bu aşamada

görülmemektedir. Bunun yanında KKTC ekonomisine getirdiği negatif etkiler aşağıda belli başlıklar halinde sunulmuştur:

1. Kumar turizminin en büyük sorunlarından bir tanesi "welfare money" denilen bölge halkının ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra elinde kalan parayı tıpkı bir vakum gibi çekmesidir. Böylece, bölgedeki küçük ve orta ölçekli işletmeler negatif yönde etkilenmektedir. Kısacası, girişimcilerin yatırım için harcayacakları parayı kumarhaneler çekmektedir. Kıbrısta da bu görülmektedir. Birçok işadamı kumarhanelere senetler karşılığında borçlanmış durumdadır.

2. Kumarhaneler yeni para kaynakları bulma yerine büyük bir potansiyel olan üniversite öğrencilerine yönelmiştir. KKTC ekonomisini ayakta tutan "öğrenci turizmi" son 10 yılda büyük boyutlara ulaşmıştır. Üniversite öğrencilerinin KKTC ekonomisine bıraktıkları para zamanla kumarhanelere yönelmeye başlamıştır. Örneğin geceleri birşeyler içmek isteyen öğrenciler barlar yerine herşeyin ücretsiz olduğu kumarhaneleri seçmektedirler. Bu yolla daha önceleri KKTC esnafına giden para kumarhanelere, oradan da Türkiye'ye gitmektedir. Bu da KKTC ekonomisini negatif yönde etkilemektedir.

3. En büyük tehlikelerden biri de, bir öğrenci merkezi olan KKTC'nin kötü bir imajla mevcut öğrenci potansiyelini elinden kaçırmasıdır.

4. Zaten az olan KKTC'nin yatak kapasitesinin en az % 30'u, kumar turizmine ayrılmış durumdadır. Otel bölümlerine de hakim olan kumarhane sahipleri boş odaları kendi müşterilerine ayırıp yurtdışından gelen rezervasyon isteklerine red cevabı vermektedirler. Bu da; hem az olan yatak kapasitemizi daha da düşürmekte, hem de KKTC ekonomisi için daha az para harcayan turistler adanın turist profilini değiştirmektedirler.

ÖNERİLER

Çalışmanın ışığında kumar turizminin bu aşamada yarardan çok zarar getirdiği söylenebilir. Özellikle sosyal ve kültürel zararları da düşünülürse, kumar turizminin KKTC için iyi bir alternatif olmadığı açıktır. KKTC hükümeti çok geç kalsa da birtakım düzenlemeler yapmıştır. Aşağıdaki öneriler sorunların çözülmesinde katkıda bulunabilir.

1. Kumarhaneleri adanın belli bir bölgesine örneğin Karpaz bölgesine çekmek,

2. Öğrencilerin ve yerli halkın kumarhanelere girmesini engellemek için kesin ve sert önlemler almak,
3. Kumarhane sayısında indirim yapılmasa bile bundan sonra kumarhane açma izni verilmesini önlemek,
4. Halkı çeşitli programlarla eğitmek,
5. Kumarhaneler yerli işçi çalıştırma şartı (belli oranlarda) getirmek,
6. Belli alanlarda kumarhanelerin kendi altyapılarını gerçekleştirmelerini sağlamak,
7. Yerli istihdam olanağını artırmak için kumarhane işletmeciliğine yönelik eğitim programları düzenlemek.□

KAYNAKÇA

- KAKAZU, Hiroshi (1994). *Sustainable Tourism Development In Small Island*. Westview Press.
- INKEEP, A. (1991). *Tourism Planning*. Van Nostrand Reinhold.
- LOCHARD-SMİTH, Chris and John (1993). *The Development Process In Small Island States*. London Press.
- BULL, Adrian (1995). *Economics of Travel An Tourism*. Longman.
- MATHIESON-Wall, Alister and Geofferi (1982). *Tourism*. Longman.
- BOYACI, Cemil ve Aktaş Ahmet (1995). *Konaklama Sektöründe İnsangücü Araştırması Ve Antalya Örneği*. Anatolia, sayı. 3-4.
- ÖZDEMİR, Mehmet (1992). *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*. Ankara.

Gönderilme tarihi : Şubat 1998
Değerlendirme : Şubat 1998
Düzelme : Mart 1998
Kabul : Mart 1998

Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research

<http://members.tripod.com/~anatoliajournal>